

Če ga ugledaš sred drugih junakov,
k njemu poléti, v uho mu čebļaj:
»Sinek te čaka, dan na dan plaka,
vrni že skoro v domači se kraj!«

Če ga ugledaš na trati zeleni —
morda leži tam izmučen od ran —
k njemu se vsedi, škrjanček predragi,
delaj s perotni mu vetrč hladan!

Ah, če pa morda v grobu samotnem
sniva predragi očka že moj,
gnezdece si na gomili napravi,
pesmice mile ondi mu poj!

Zadnja kitica naj velja zdaj njemu v spomin, sinu
predragemu žalostne domovine, ko pojde prva po-
mlad čez njegov samotni grob!

D.

Drobiž.

Cankarjev spomenik bomo postavili v oblake, to je najcenejše in najgotovše. V Ljubljani ni trga zanj in tudi v naših srcih manjka prostora za tako misel. Saj Cankar ni bil vojskovodja in princ tudi ne. V neki razdalji po njegovi smrti sem bral vsoto 170 K. Nekateri premožni ljudje raje podpirajo umetnike mrtve ko žive. V tem slučaju ne opazimo tega. Bodimo odkriti in pustimo, da postavijo tisti večkrat pristradani kamen za Cankarjevo stoletnico naši potomci. Ta rod bi imel od Cankarja itak samo kamen, bodoči rod bo imel oboje.

Nemška temeljitost. Willy Rath opisuje v »Velhagen & Klasings Monatshefte« monakovsko bohemo. Našega ženijskega umetnika-slikarja Ažbeta apostrofira sledeče: »So war einmal nicht weit vom Kneipentheaterchen der Elf Scharfrichter eine wirkliche Künstlerkneipe, »Dichtelei« geheißen. Max Halbe, der Sänger-Prolet Ludwig Scharf, Frank Wedekind, der fein-kaustische Graf Kayserling und alle andern modernen Dichter, die München angezogen hat, machten gerne dort einer angebrochenen Nacht ein Ende. Der »Nämlich«, recte Ažbe, ein echter Total-Bohème ungarischer Herkunft, der eine große Malschule leitete, stieß gewöhnlich noch in sehr vorgerückter Stunde zu den Literaten und debattierte unter einem riesigen Aufwand von »nämlich« mit ihnen.«

Fridolin Kaučič.

Posebno priznanje. »Razveselila me je vest, da ste Vi prevzeli uredništvo »Dom in Sveta«. Sprememba nikoli ne škoduje in prav prileže se nam, da prevzame krmilo za nekaj časa »klasičen« okus.

Pseudomoderno »bingljanje« brez čuvstva in fantazije mi je presedalo že do grla; hipermoderni nastopači (Hochstapler) ne sodijo v resno literaturo. »Eksperimentalna poezija« naj prej dozori in se unese! Zato sem se takoj odpravil v svoje staro skladišče in izbral šopek za Vas. —

Opozarjam zlasti na satiro »Pevsko sodišče...«

Pevsko sodišče.

Zažvižgal črni kos je resno,
šegavi posnemač gozdov,
vse pevce sklical je slovesno
pod svoj zeleni, senčni krov.

Vsi pevci: iz doline, z gore,
s cvetočih travnikov in njiv,
kar breg in gaj, kar gozd jih zmore,
vsi zbrali so se na poziv.

Postavi kos pred zbrane goste
svoj črni rep, rumeni kljun:
»Sodniki danes moji boste,
umetniki najslajših strun!«

Otvoril tu v zatišju gaja
sem pevske šole slaven hram:
na nebu nova zora vstaja,
Olimp se nov odpira nam.

Učenci zbirajo hvaležni
tu v pevski šoli se z meno,
jaz nisem več jim kos nadležni,
jaz slavni mojster Zoropoj.

Poglejte, tu pod steno skalno
nov teče hipokrene vir,
umetnost eksperimentalno
odpre poetu en požir.

Umetnik pravi poizkušja,
eksperiment je glavna stvar;
kako pa ljudska snuje duša,
umetnosti ni pravi mar.

Umetnost nam ni ljudska paša,
ambrozija ni ljudska jed,
uživa jo le družba naša,
uživa le visoki svet.

Umetnosti užitek pravi
okus le izbrani duh,
le v nedozirni tu višavi
odpre se geniju posluh.

Vsi pevci tukaj so se zbrali,
moderni slušat moj pouk;
ves svet umetnost mojo hvali,
poln moje slave in zaslug.

Ne jaz od njih, od mene novih
se pevci melodij uče,
po ravnem polju, po gozdovih
le moje pesni se glase.

Samo škrjanec, ta prevzetnost,
samo ta ljubček starih muz,
zameta novo nam umetnost
in smeši novi naš okus.

Ta pevec starega nam kova
umolkne naj na vekomaj,
umetnost brez sledu njegova
izgine s površine naj!

Škrjanca tožim vam, sodniki,
naj stroga sodi ga oblast,
ker v trmi dela preveliki
imenu pevskega nečast!

Sodišče pevcev v senčnem logu
škrjanec ročno zapusti,
v nebo v ponosnem splava krogu,
najlepši spev zažvržoli:

»Prvak umetnosti ohole,
to slavo, kos, ti rad priznam,
a meni mar ni pevske šole,
moderno žvižgaj ti le sam!

Oznanjaš svetu poizkuse
nezrelih pevcev za skrivnost;
pegaz je tebi vsako kljuse,
če hvali tvojo le modrost.

Sodniki zberejo se drugi,
ko naju davno skrije grič,
ošabnost tvojo po zaslugi
posmeh potomcev zmelje v nič.

Le kakor mi srce velevala,
to pojem jaz in bodem pel,
slavil do zadnjega me dneva
bo človek srečen in vesel.«

Ali si slišal, Zoropoj? Sodba ti je pisana: ošabnost
tvojo po zaslugi posmeh potomcev zmelje v nič! To
bodo mlini! Vodenih sil se je nabralo dovolj.

Rdeče vrste.

V svoji bestijalnosti govorimo o bestijah. V svoji
nečistosti se zgražamo nad svinjarijo. V svojem suženj-
stvu kolnemo tirane in tiranimo. Zato ni čuda, če je
jutro tako dolgo, tako strašno dolgo. S krvavimi prsti
zadržujemo temo, pojoč solncu hinavsko hvalo. Ne tebi,
narod, vam vsem ta beseda.

Prijatelj moj, povej mi, kaj je ogabnega na tem
svetu, nekaj resnično ogabnega? — Žensko delo usmi-
ljenja v belih predpasnikih in belih rokavicah, prijatelj
moj, — če to ni mati ali sestra ali dragica — zakaj
vsaka kretnja spominja na šport, vsaka poteza vpije:
»Živela vojna!»

Bedna je misel človeka, da stoji višje nego drugi in
da je, če se meri na znotraj, globokejši kot drugi. Na
beli peščen stezi svojega razkošnega vrta ne vidi na
črno ulico, kjer se ustvarja življenje. Prašni proletarec
gleda v vrt; najraje bi poljubil njegov nasmeh in nje-
govo zdravo jezo.

»Idealiste so postrelili, tatove so izpustili...«

»Kaj govoriš?« je dejal volk lisici, ki mu je sedela
na hrbtu. Volk je bil bolan, lisica zdrava.

»Nič, nič,« je dejala. »In vendar je resnica, in ven-
dar je resnica,« je čebljala lisica.

»Kaj govoriš?«

»Nič, nič...«

France Bevk.

Misli.

65. Treh slovitih romanov ne bom bral več: Wer-
therja, Oblomova in Nane. Dolgčas!

66. Neskončno zanimivo berilo bi bila prva Tol-
stojeva pesem.

67. Še najdoslednejši naturalizem je vendarle stili-
zirana narava.

68. Kakor človeku, ki se je vrnil iz tujine domov,
mi je, ko odprem sveto Pismo.

69. Otroci in občinstvo imajo podoben okus: ro-
mantiko ljubijo.

70. Če že piše kdo v slovenskih narečjih, naj vsaj
brez karikiranja. Sicer pa! Književni dialekt našega je-
zika bodi jezik naše narodne pesmi.

71. Med eno stranjo brevirja in drugo, kolik psiho-
logičen roman!

72. Tudi zato spoštujem slovenske duhovnike:
Redki so, ki niso še nikoli nič pisali.

73. Et meminisse juvat! Krekova »Mati« v »Dom
in Svetu« je vsebinska parafraza neke Ševčenkove pes-
niške novele.

74. Kolikor miljejnih pozorišč, toliko enodejank:
čakalnica, brivnica, kavarna, veža v bolnici, križpotje.

75. Dva problema: Naslikaj naravo, kakor jo vidi
od rojstva slepi, naslikaj smrt, kakor jo pojmuje umi-
rajoči otrok.

76. Kako smo Slovenci skromni; imponira nam, da
je baje Dante poznal naš Javornik.

77. Izvirna in dobra pravljica. To je tako! V petih
letih bi morda napisal eno.

78. Razvijamo se korenito. Od črkarske pravde
smo prilezli v l. 1900. do pravde bralec contra
bravec.

79. Vsak cvet je simetričen, zakaj bi ne bila pesem
vsaj shematična?

80. Nova senzacija! Zbirka balamanc (balada -
romanca), madrinetov, romavel!

81. Kdaj je bil srbski jezik aktualnejši nego staro-
grški? Za časa Grimma, ki se ga je učil zaradi srbske
narodne epike.

82. Gnothi savton! Le priznajmo, da smo rastle pod
tujimi vplivi!

83. Zame je uganka, čemu je utihnil nadarjeni epik
Anton Hribar.

84. O zlati Homerski časi! Za eno pesem si dobil
četrt pečenega vola.

85. Ločimo strogo med Slovenstvom in
alpstvom v Slovincih.

86. Prokletu! Slovenci imamo presneto malo knji-
ževne kletve.

87. Slovenski klasični rapsod je bil Janez Trdina.

88. Zelo mi je žal Podlimbarskega, odkar sem bral,
da je spisal »Rex Sodomae«.

89. Posebnost samo slovenskega slovstva je to, da
ima znamenita literarna središča v tujinskih mestih.

90. Slovensko satirično slovstvo je obširno. A tudi
v satiri ga še ni prekosil nihče — Prešerna.

91. Roman »Quo vadis?« zasluži, da bi se prevedel
v Tacitov jezik in slog.

92. Drama, ki ni dramatična, ni vzgojna.

Ivan Pregelj.

Iz uredništva. »Dom in Svet« začena novo pot (nov
letnik) po domovini z bolestjo in radostjo: z radostjo,
ker gleda svoj dom, domovino Slovencev, po večini
osvobojen, združen z bratskima plemenoma Hrvatov in
Srbov in s tem zavarovan pred podjarmljenjem, katero
mu je prej pretilo od severa in zapada; ker je doživel
s svojim narodom vred vstajenja dan, tolikokrat na-
povedan po naših pesnikih-prorokih; ker je učakal, da
se še letos otvori v Ljubljani najvišji hram prosvete, ki
se je zanjo z drugimi činitelji vred boril več ko skozi
trideset let, slovensko vseučilišče; z bolestjo pa, ker je
izgubil — čeprav samo za časno — svojega doseda-
njega urednika in z njim nekaj dobrih sotrudnikov, in